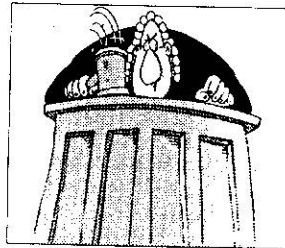

Vác Chiếu Hầu Tòa!

PHAN ĐÌNH TĂNG

Các Ái Hữu sinh ra trong một xã hội VN xem chuyện kiện tụng như là “vạn bất đắc dĩ”. “Vô phúc mới đáo tụng đình!”.

Mới lớn lên tôi đã nghe câu vè:

“Quảng Nam hay cãi

“Quảng Ngãi hay co

“Bình Định hay lo

“Thừa Thiên ăn hết!”

Tôi không rõ chữ “ăn hết”. Một đàn anh giải thích: “Vì các người ấy sinh sự cãi cò, kiện tụng, lo lót nên mấy ông Quang ở Thừa Thiên mới “ngon xoi”! Ngụ ý cho việc đi kiện là “khờ dại”.

Có lẽ ta nhiễm văn hóa ấy của người Trung Hoa chăng!

Một cựu cảnh sát trưởng ở Paris (Préfet de Police) khi về hưu, rảnh rỗi đi ăn tiệm Tàu. Ông ta rất ngạc nhiên thấy người Tàu ở Paris cũng nhiều mà sao từ mấy chục năm làm Cảnh sát ông chưa bao giờ thấy một người Tàu bị câu lưu, liên hệ với pháp luật hay ra Tòa gì hết!

Tò mò ông ta điều tra để tìm hiểu và đã viết báo nói lên sự khám phá của mình:

Người Trung Hoa ở đâu cũng lập Bang Hội và bầu Bang Chủ. Tuy không chính thức nhưng thế lực rất mạnh vì được mọi người thần phục và vừa thưởng vừa phạt. Có chuyện

gây cần là họ đưa đến Bang xử. Bang xử sao nghe vậy vì nếu nghe thì Bang sẽ giúp cho làm ăn giải quyết vấn đề của mình, còn nếu không nghe Bang “tẩy chay” thì chỉ có việc chết đói! Vì vậy mà các vụ kiện tụng ít khi ra khỏi Bang Hội đến cảnh sát địa phương hay ra tòa.

Ngay dân Pháp cũng ít kiện tụng. Khi còn đi học tôi chỉ nghe một vài vụ kiện lớn. Như vụ Bà Bộ Trưởng nọ đã giết ông chồng ngoại tình mà được Tòa tha bổng! Pháp gọi là “crime passionnel” (tạm dịch “phạm tội vì si mê”). Sở dĩ tôi theo dõi trên mặt báo là vì có hai chuyện lạ:

1. Ông luật sư bênh vực Bà Bộ Trưởng là một luật sư danh tiếng nhưng lạ đời là thích tìm những vụ rắc rối rồi tình nguyện bênh vực giúp không công! Mà vụ nào cũng cãi cho kỳ được cho nên nổi tiếng như cồn!

2. Lúc bên bị ghép Ông Bộ Trưởng quá cố là “đã bỏ bê nơi ở của lứa đôi” (tạm dịch chữ Abandon du Domicile Conjugal của Pháp) thì bên công tố viện đã dờ Luật La Mã ra và nói: “Theo Luật La Mã vẫn áp dụng ở Pháp thì “Nơi ở của lứa đôi là nơi ở của người chồng” vậy thì khi đức lang quân ra ở khách sạn với bồ” thì khách sạn là nơi cư ngụ của lứa đôi mà bà xã ở nhà mới là “bỏ bê nơi ở của lứa đôi”!

Nghe lạ đời nhưng vì hồi đó tôi còn là sinh viên nên không có thì giờ đào sâu tìm hiểu.

Đến khi đi làm việc cũng ít thấy kiện tụng mặc dầu tôi làm một nơi chuyên về kiểm soát xây cất có đúng luật không và một cái nghề thường rất hay bị kiện cáo. Chỉ có một vụ hơi đặc biệt, thể hiện câu triết lý của Pháp:

“Un mauvais arrangement vaut mieux qu’un bon procès” (tạm dịch: Một sự giàn xếp bất lợi còn hơn một vụ kiện thắng lợi).

Một nhà máy lớn đang xây cất nửa chừng thì đột nhiên sập xuống thành một đồng sắt vụn. Chủ nhân, kiến trúc sư, kỹ sư cố vấn, nhà thầu xây cất không biết lỗi tại đâu mà lại không muốn đưa ra tòa phân xử mới ký một thỏa hiệp chính thức 4 bên đem một nội vụ ra một hãng tư vụ (nơi tôi đang làm việc) phân xử. Hãng này sau khi nghiên cứu kỹ càng phán sao thì 4 bên đều đồng ý như vậy. Công việc giao cho ông đồng nghiệp ngồi chung phòng với tôi, xuất thân cùng một trường trước tôi 5 năm, chuyên viên duy nhất của hãng về công trình kiến tạo bằng kim loại. Mãi không tìm ra được lý do nào nhà máy bị sập. Một ông bạn làm ở lâu 3, kỹ sư hàng không chuyên môn đi khám máy bay trước khi bay, và điều tra máy bay bị tai nạn đã nói với tôi: “Tụi bay điều tra trên một đồng sắt vụn, cũng như tao điều tra một chiếc máy bay tan rã từng mảnh hay đã cháy thành than thì sao tìm ra lý do được. Tao mà tìm ra lý do để bảo hiểm họ khỏi đền thì họ cho tao 1% của giá trị máy bay. Mấy thử tưởng tượng là tao chỉ cần làm được một vụ là tao giàu rồi! Nhưng mà tao vẫn nghèo!”

Một hôm anh bạn cùng phòng nhờ tôi tính lại ảnh hưởng áp lực gió trên giàn thép vì anh ta nghĩ là giàn dài quá e chịu không nổi. Tôi đang loay hoay tính toán thì có một chi tiết

không ổn. Tôi nói với anh ta: “Sao kế ước định là tốc độ gió 100km/giờ mà thầu khoán tính có 60km/giờ. Kêu ông cố vấn thì lại gặp một ông xuất thân cùng một trường khoảng 20 năm trước chúng tôi. Gặp nhau già trẻ gì cũng “mày tao chi tớ” (tutoyer). Ông ta nói: “VẬY CHỜ CHÚNG BAY KHÔNG ĐỌC “THỂ LỆ 1946 VỀ TUYẾT VÀ GIÓ” (Règles des Neiges et Vents - 1946). Vùng ấy phải tính với 60km/giờ tối đa”. Tôi dở thể lệ thì đúng như ông nói: vùng ấy thuộc vùng 60km/giờ.

Ác thay khi ra Hội Đồng thì ông đại diện chủ nhân đã chớp lấy và nói: “Theo luật thì kế ước tương thuận có giá trị hơn thể lệ xây cất.” Và ông dẫn chứng: “Ví dụ hãng bán xe ký giao kèo với khách hàng bán một chiếc xe thể thao đắt tiền có thể chạy đến tốc độ 250 km/giờ. Xong rồi hãng kia giao cho khách hàng một chiếc xe 2 CV Citroen giá có 1/10 mà chỉ chạy được tối đa 120km/giờ lấy lý do rằng trong thành phố chỉ cho chạy có 45km/giờ có nghe được chẳng!”

Ông kỹ sư cố vấn nổi nóng to tiếng: “Luật lệ là luật lệ, kế ước nào mà cãi được!”. Thấy gay cấn. ông Giám Đốc hãng tôi mới xin tạm ngưng buổi họp để chuyên viên nghiên cứu thêm.

Ông ta kêu hai đứa vào văn phòng nhờ hai chúng tôi đi hỏi ý kiến một vị kỹ sư danh tiếng, Chủ Tịch Hội Đồng cứu xét luật lệ xây cất. Anh bạn tôi vội nói: “Ông ta vai vế lớn, có lẽ ông Giám Đốc hỏi có hiệu lực hơn chúng tôi nhiều!”. Ông Giám Đốc nói: “Tôi nhờ các anh là có lý do. Các anh là học trò cũ của ông ta. Học trò hỏi thì Thầy tiếc gì mà không nói! Còn tôi, ông ta biết tôi là chef ở đây, ông ta sẽ đòi thù lao mới cho ý kiến.” Chúng tôi đành phải vác mạng đi “Tâm sư học đạo”. Vị Giáo Sư Chủ Tịch trầm ngâm một lát rồi phán: “Ông chủ nhân có lý, Kế Ước tương

thuận có hiệu lực hơn thể lệ xây cất. Nếu trong kế ước có nói là theo thể lệ Tuyết Gió 1946 thì lại khác! Nhưng không thấy nói mà chỉ nói Tốc Độ Gió căn bản là 100km/giờ.”

Rốt cuộc họ thỏa thuận như sau:

- Kỹ sư cố vấn có lỗi đưa chỉ thị sai đến 50%

- Thầu khoán vô tội tình nguyện đến 20%

- Kiến trúc sư vô tội tình nguyện đến 20%

- Chủ nhân vô tội tình nguyện đến 10%

Từ đó về sau chúng tôi không gặp lại vị kỹ sư cố vấn nữa mà chỉ bị chửi qua máy điện thoại. Một hôm anh bạn cùng phòng đang nghe điện thoại thì cười cười trao cho tôi: “Tăng, c'est pour toi” (Tăng, đây là điện thoại của mày). Tôi cầm lên thì nghe một tràng tiếng Đức: “Je croyais que vous étiez des camarades, des copains. Mais vous n'êtes que des salauds qui cherchent des puces dans mon dos”. (Tao tưởng tụi bay là bạn học, là bồ, ai ngờ chúng bay là hạng đốn mạt tìm rận trên lưng tao). Tôi vội nói với ông bạn: “C'est une erreur, c'est plutôt pour toi”. (Sai rồi, đây là của mày). Anh ta không nghe, chỉ cầm điện thoại đặt nhẹ xuống và nói: “Tu vois:: il n'est plus copain, il n'est qu'un vieux con maintenant!” (Mày thấy không, ông ta không phải bồ nữa, ông ta chỉ còn là một ông già lẩn thẩn).

Thời Cộng Hòa cũng ít thấy kiện cáo. Mỗi lần tôi thấy bên USAID đưa cho luật sư ký văn kiện quan trọng trước khi chef ký tôi lấy làm lạ vì bên ta Giám Đốc xem qua rồi trình Bộ Trưởng ký là xong! Suốt thời kỳ tôi làm việc chỉ có thấy vụ kiện giữa nhà thầu Mỹ xây cất đường bay phản lực Tân Sơn Nhất và USAID + Kỹ Sư Kiểm soát Công trường. Họ kéo nhau qua Mỹ kiện. Tôi hỏi VN có cần đi hầu tòa không? Họ cho biết không cần vì giữa Mỹ và Việt Nam có thỏa

hiệp để Mỹ đại diện trong các vụ đó. Nghe đâu hãng thầu được bồi thường khá nhiều, vào khoảng 3 triệu đô.

Qua Hiệp Chung Quốc thì kiện như cơm bữa! Cái gì cũng có thể kiện! Nghe nói ở đây luật sư nhiều nhất thế giới mà lại hái ra tiền vì thường tòa xử bồi thường rất hậu mà luật sư thường ăn chia tiền bồi thường. Ai thuộc loại “deep pocket” (túi đầy xu) là coi chừng bị kiện. Tài tử vừa hát vừa nhảy cả tưng Michael Jackson bị kiện vì “xâm phạm tiết hạnh” của một cậu vị thành niên đã phải điều đình bồi thường hơn 10 triệu đô. Trong lúc đang “tang gia bối rối” thì bị hãng tổ chức đi hát ở Đông Nam Á kiện đòi bồi thường 20 triệu đô vì anh ta bỏ hát mấy bữa không lý do. Võ sĩ hạng nặng Mike Tyson bị kiện vì đã “xoa đ...” một tiểu thư đưa ra khiếu kiện. Hiện nay đang ở tù vì bị ghép vào tội hiếp dâm một phụ nữ mà nghe đồn rằng ông ta bị gài! Gia-do cũng tại một lần lên đài ông lãnh hàng chục triệu đô! Báo lại vừa đăng Hãng sản xuất chất độn ngực cho mấy bà bị kiện vì gây bệnh hiểm nghèo cho các bà đã phải bồi thường hơn 3 tỉ đô! Eo ôi! Tiền đâu mà lắm thế! Thảo nào nghề luật sư béo bở! Cá nhân tôi chẳng có xu nào mà bất ngờ cũng bị kiện. Số là ham rẻ đi mua bảo hiểm xe của một hãng tầm thường, nghĩ rằng ta lái xe kỹ thì chỉ cần mua bảo hiểm cho đúng luật thôi! Một hôm đang đi trên xa lộ số 10 từ nhà đến sở thì bị kẹt xe trên cầu. Tôi đang đứng lại chờ các xe trước thì đằng một cái bị tống mạnh đằng sau. Cảnh sát đến lập biên bản quy tội cho Ông đằng sau không kiểm soát được xe mình. Bảo hiểm của ông đền cho tôi sửa xe. Tưởng là yên, 3 tháng sau nhận “trát hầu tòa về tai nạn ấy”! Chẳng biết át giáp gì ra thì biết rằng ông xe sau kiện tôi và hãng bảo hiểm của ông (có lẽ vì đã bồi thường cho tôi). Luật sư hỏi bảo hiểm của tôi có đưa luật sư ra bênh

vực cho tôi không. Tôi nói không thấy. Họ hoãn việc ấy lại đợi. Sau đó tôi mới biết là hãng bảo hiểm của tôi đang gặp khó khăn tài chánh và tiểu ban đang thụ lý. Chắc bên kia biết như vậy mới kiện tôi. Sau đó cả năm trời, tiểu ban mới bổ nhiệm cho tôi một luật sư. Liên sau đó thì bên kia đã rút lui không kiện nữa có lẽ biết tôi có luật sư là họ thua rồi!

Ông Trưởng kỹ sư chef của tôi ở city cũng bị “tai nạn nghề nghiệp”. Văn phòng Ông (và tôi) đều ở lầu 6 mà ông phải coi một “Ban Đo Đạt” ở tầng lầu 1. Các nhân viên lấy xe đi công trường suốt ngày ông làm sao kiểm soát nổi! Có người ghét ông mới chỉ cho “Ban Mật Vụ” của Thành phố (Metropolitan Investigation Unit) đi điều tra và đưa bằng chứng rằng suốt mấy năm trường các nhân viên ấy lãnh lương của Thành phố mà đi làm việc tư để kiếm thêm tiền. Thành phố sa thải hết cả đám và giáng chức ông Trưởng Kỹ sư từ hạng 4 xuống hạng 3 (lãnh lương hạng 3). Chẳng biết than cùng ai Ông hay ra tâm sự với tôi. Ông tìm luật sư kiện Thành phố để được tái bổ vào hạng 4. Một hôm ông ra tâm sự với tôi: “Bà Luật sư của tao vừa kêu tao cho biết là Thành phố chịu cho tao phục chức hạng 4 nhưng chưa chịu bồi hoàn lại 3 tháng sai biệt lương bổng. Bà nói nếu tao muốn được bồi hoàn thì kiện nữa! Tao nói thôi vì mầy nghĩ mỗi giờ bà khê tao 80 đô thù lao luật sư mà chưa chắc đã được bồi hoàn. Nếu được chẳng cũng lỗ vì không đủ để trả tiền thù lao luật sư. Thôi không đại!

Thành phố New Orleans cứ tuyên bố thua lỗ hoài mà cũng bị liệt vào hạng “Deep Pocket” nên bị kiện liên miên! Nghe nói ban pháp lý xử dụng gần 40 luật sư! Tôi được gởi đi “Huấn luyện” mấy khóa về “Trách nhiệm Nghề nghiệp” (Professional Liability). Đến đó nghe rất nhiều giai thoại về các vụ kiện và các ông Công

Chánh ngây thơ về pháp lý cứ bị vô tròng hoài. Diễn giả bắt đầu hỏi: “ở đây có ai là luật sư không?” Không thấy ai lên tiếng Ông mới bắt đầu “Chuyện Tiểu Lâm làm quà”.

Ba người bạn ngồi uống nước: một ông là Thầu Khoán, một ông là Kỹ sư và Ông thứ ba là Luật sư. Đề tài bàn cãi là xem nghề nào có trước nhất trong lịch sử loài người.

Ông Thầu Khoán: “Theo Thánh kinh thì nghề của tôi có trước nhất. Kinh Thánh nói là “trừ một vũ trụ hỗn loạn và tối tăm Chúa đã dựng lên thế giới”. Phàm nói xây dựng thì phải có nhà thầu”.

Ông Kỹ sư: “Anh nói vậy thất kính đối với Chúa. Không có lẽ Chúa là đấng Tối Cao mà làm ầu: giao cho thầu khoán mà không đưa cho kỹ sư thiết lập đồ án trước sao? Vậy nghề kỹ sư phải có trước”.

Thấy ông Luật sư ngồi trầm ngâm không nói gì hai ông kia mới hỏi: “Ừa, sao Thánh Kinh không nói gì về nghề luật sư cả nhỉ? Chắc hồi đó chưa có luật sư chẳng!”.

Ông Luật sư thông thả nói: “Vì các cụ chủ quan đọc Thánh Kinh không kỹ nên mới nói thế. Tại sao Chúa phải giao cho Kỹ sư nghiên cứu và thầu khoán xây dựng thế giới? Tại vì Chúa thấy cả một vũ trụ hỗn loạn và tối tăm. Vậy ai đã gây ra vũ trụ hỗn loạn và tối tăm, không phải luật sư chúng tôi thì là ai nữa? Vậy nghề của quý ngài vẫn còn sau nghề của tôi nhiều”.

Và diễn giả tiếp tục. Khi các vị ra tòa nếu các vị bị hỏi: Dựa vào đâu mà Ông kỹ sư lập đồ án như vậy? Thì tôi mong rằng được nghe trả lời: Thưa Tòa, tôi làm theo mẫu (standard) của Liên bang, Tiểu ban, hay Thành phố mà tôi không muốn nghe quý vị tự phụ trả lời rằng: “Đó là sáng kiến của cá nhân tôi!” Trả lời như vậy chắc quý vị bị ghép tội gần như 99% trường hợp.

Vậy chầm ngôn là làm việc với Sách vở đừng cương ẩu! Một hôm tôi mua cái máy bơm khí làm lạnh vào máy lạnh xe hơi. Đọc bản chỉ dẫn tràng giang đại hải, nói vòng vo tam quốc, không hiểu gì hết. Chỉ nói toàn chuyện không nên làm mà không nói rõ xử dụng ra sao. Tôi đưa đến cho một ông Đồng nghiệp Mỹ đọc. Ông ta cũng loanh quanh mãi. Tôi nói: Tôi tưởng rằng Anh văn tôi kém tệ ra người viết kém. Anh ta cười nói: Mày không biết là các hãng sản xuất sợ bị kiện nên giao cho luật sư viết thay vì kỹ sư. Vì vậy mới “hỗn loạn tối tăm” như vậy! Tối tăm nên bị kiện để cãi hơn!

Hầu Tòa thì nhiều mà chỉ có một vụ là tôi nhớ rõ vì nó xảy ra đúng như sự tin tưởng của tôi: Kỹ sư CC có xuất sắc mấy cũng không thoát khỏi số hên xui! Trong vụ này tôi gặp hên mà được tiếng tốt!

Vụ kiện bắt đầu 1980 đã kéo dài 10 năm. Kỹ sư phụ trách liên hệ với đồ án đã về hưu bị kêu lại hầu tòa. Nửa chừng thì lâm bệnh và chết. Giám đốc Kiều lộ thành phố, bạn thân của kỹ sư quá cố, bảo tôi cố gắng giải oan cho Ông vì Bà biết là Ông chần chẫn không làm lỗi. Đọc hồ sơ Lafon Bench Mark. Dân ở một khu, gồm cả 2 vị Chánh án, kiện hãng địa ốc thiết lập khu ấy đã không làm đúng yêu cầu của Luật chống lụt nên cả khu cứ bị ngập hoài. Hãng địa ốc nói là họa đồ đã được thành phố duyệt và xác nhận đúng. Thành phố bị gài. Luật sư hỏi về cao độ đến đoạn: “Trên họa đồ có một câu cước chú (note): Tất cả cao độ trong họa đồ đều phải trừ đi 1.25 feet mới ra cao độ do Liên bang chính lại năm 1952. Thành phố hay kỹ sư nào thiết lập đồ án giải thích câu ấy cho Tòa và Bồi Thẩm Đoàn nghe”. Không ai giải thích được. Tôi loay hoay mãi vẫn chưa tìm ra con số 1.25 feet. Tình cờ một hôm tôi nhận điện thoại của một Ông kỹ sư rất rành

về địa phương đang có công tác làm con đường lớn với Thành phố. Bàn luận về lấy Bench Mark nào làm chuẩn để đo đạc ông ta nói: Tôi đề nghị cái này là chắc ăn nhất. Tôi cười: “Sao anh nói chắc vậy? Bench Mark ở New Orleans có rất nhiều loại làm sao biết hết được”. Anh nói nói: “Ông không biết là hãng tôi có kế ước nghiên cứu tất cả Bench Mark ở New Orleans chẳng!”. Tôi vội hỏi: “Vậy có tài liệu về Lafon Bench Mark ở đường Chef Menteur không?”

— Có chứ! Cái Bench Mark đó mất đi tìm lại mấy lần bị dời chỗ và vất vả lắm liên bang mới lập lại được cao độ!

— Có cao độ 1952 không?

— Có chứ!

— Fax (chuyển tài liệu bằng điện thoại) cho tôi 1 bản đi. Và nhờ bản đó tôi đã dò ra được là cao độ ghi ở trên Lafon BM (không biết từ đời nào) so với cao độ liên bang chính lại năm 1952 đúng là cao hơn 1.25 feet. Eureka! Tôi mời Luật sư hội với Giám đốc trình bày tài liệu. Ông luật sư mừng quá vội đề nghị Giám đốc đích thân ra điều trần ở Tòa thì chắc ăn. Giám đốc cũng mạnh dạn ra điều trần. Và sau đó tôi nhận được một văn thư của luật sư hãng địa ốc gởi cho Giám đốc cảm ơn Bà đã cứu họ và Thành phố khỏi bị kết tội. Dưới tôi thấy Giám đốc phê: “Tang, I told these people to thank you, not me. All credit is yours!” (Tôi nói với các người nên cảm ơn anh hơn là tôi. Tất cả công khó là của anh).

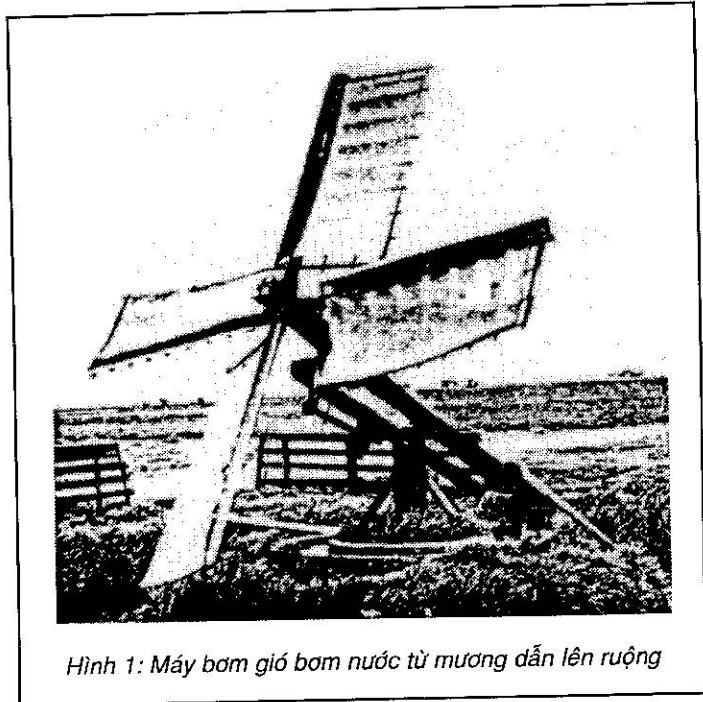
Nếu không có cú điện thoại bàn cãi về đo đạc với ông kỹ sư tư vụ kia thì làm sao tôi giải được bài toán hóc búa đó! Có phải hên xui không?

Thành phố bị kiện quá mới ra lệnh cho tôi mỗi lần có ai hỏi mượn họa đồ coi thì phải có giấy luật sư thành phố mới cho coi. Không cho không được vì tài liệu thuộc về loại “công cộng” (public files). Có một dạo có một cô ra vẽ sinh viên đến nói nhỏ nhẹ: “Tôi là sinh viên trường UNO đang nghiên cứu về các câu bộ hành xưa của New Orleans, xin ông cho xem họa đồ cầu này! Tôi bảo cô đưa cái giấy xuống văn phòng luật sư thông qua trước đã. Sau đó luật sư điện thoại cho tôi nói rằng cô đó không phải sinh viên mà đang tập sự ở văn phòng luật sư trong một vụ kiện có người bị thương khi đi qua cầu. Và ông “gà” tôi nên trả lời là tìm không thấy!

Bây giờ nếu tôi nói là cái khuôn dấu “Professional Engineer” của tôi để mốc không xài và chữ ký tôi cũng rất hà tiện chắc quý Ái hữu đã biết tại sao rồi: “Bút sa gà chết mà!”. □

Máy bơm gió

VŨ ĐÌNH BON

Hình 1: Máy bơm gió bơm nước từ mương dẫn lên ruộng

Lời tựa: Tựa đề “Khí Năng” sợ bao quát quá. Tựa đề “Máy bơm nước sử dụng sức gió” lại quá dài. thôi thì “Máy bơm ... gió”, tạm dịch từ tiếng “windmill”. Xin các ái hữu thông cảm.

Dân Việt gần 80 phần trăm sống bằng nghề nông, chân lấm tay bùn, một năm đôi mùa cày bừa vun xới, cấy cây sống, trồng cây chết, làm lụng vất vả:

Tháng chạp là tháng trồng khoai,
Tháng giêng trồng đậu, tháng hai trồng cà.
Tháng ba cày vỡ ruộng ra,
Tháng tư làm mạ, mưa sa đầy đồng.

Nghề nông trông mong vào trời. Ước gì mưa sa đầy đồng để mạ lên tươi tốt, dơm bông kết hạt, để lúa xay thành gạo, đem vui cho đời.

Trồng mạ vừa xong mà trời đại hạn: Ôi! khổ thay cho kiếp nông phu. Công việc đồng áng ngoài việc bón phân nhổ cỏ đã mệt, lại thêm đào mương, tát nước, đời khổ gấp đôi.